

O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA`LIMI VAZIRLIGI

NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

Pedagogika fakulteti

Pedagogika va psixologiya kafedrası

Pedagogika va psixologiya ta`lim yo`nalishi

3 - kurs guruh talabasi

Usmonov Islom Komilovichning

**“PEDAGOGIKA FANLARINI O`QITISHDA PRIZIDENT
ASARLARIDAGI TALIMIY G`OYALARDAN FOYDALANISH”
mavzusidagi**

KURS ISHI

Ilmiy rahbar:

G.H.Saidova

Navoiy – 2016

NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

Pedagogika va psixologiya kafedrasining

2015 yil 8 sentyabr № 2-sonli yig`lish qaroridan

K O` C H I R M A

Qatnashdilar: Kafedra professori: X.I.Ibraimov, kafedra mudiri: p.f.n. F.O.Xodjiyeva, dots.G`.Normurodov, o`qituvchilar: F.Hamidova, D.Umurzoqov, N.Sharipova, D.Usmonova, M.Raupova, D.Numonova, G.Saidova

K U N T A R T I B I

2015-2016-o`quv yilida Pedagogika fakulteti Pedagogika va psixologiya ta`lim yo`nalishi talabasi

_____ ning

kurs ishi mavzusini tasdiqlash to`g`risida

E S H I T I L D I :

Kafedra mudiri p.f.n F.Xodjiyeva so`zga chiqib, kafedra a`zolarini kurs ishi mavzusi bilan tanishtirdi va mavzuning dolzarbligi bugungi kundagi ahamiyatini nazarda tutib:

_____ nomli kurs ishining mavzusi qilib tasdiqlansin.

Ilmiy rahbar etib _____ belgilansin.

Kafedra mudiri:

p.f.n F.Xodjiyeva

«TASDIQLAYMAN»

Kafedra mudiri _____

p.f.n. F.O. Xodjjeva

«____» _____ 2015 -yil

KURS ISHI

“ _____ ” fani bo`yicha

Talaba _____

Ta`lim yo`nalishi _____ Kurs _____ Guruh _____

TOPSHIRIQ

1. Kurs ishi mavzusi _____

2. Boshlang`ich ma`lumotlar _____

3. Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati _____

4. Yozma qismning tuzilishi _____

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. Qo`shimcha vazifa va ko`rsatmalar

6. Kurs (ishi) bajarishi _____

Kurs ishining himoya qilish _____

Kurs ishiga taqrizchi _____

Ilmiy rahbar _____

(F.I.O.)

(Imzo)

NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

Pedagogika va psixologiya kafedrasining

2016 yil 26-yanvardagi 7-sonli majlis qaroridan

K O` C H I R M A

Qatnashdilar: Kafedra professori: X.I.Ibragimov, dots.G`.Normurodov, p.f.n. M.Xalilova, o`qituvchilar: F.Hamidova, D.Umurzoqov, N.Sharipova, M.Raupova, D.Numonova, G.Saidova.

K U N T A R T I B I

___ -kurs talabalarining kurs ishi muhokamasi.

E S H I T I L D I :

Kafedra mudiri v.b.: D.Umurzoqov so`zga chiqib, kafedra a`zolarining _____ fani bo`yicha tayyorlagan kurs ishi haqida to`xtalib, ishning to`liq talab asosida tayyorlanganligini, kurs ishining xulosasi, zaruriy hujjatlari rasmiylashtirilganligini ta`kidlab o`tdi.

Shundan so`ng talaba: _____

O`z mavzusi bo`yicha uning dolzarbligi, maqsadi, vazifalari, olib borilgan uslubiy ishlarning natijalari haqida o`zining xulosa va tavsiyalarini bayon etdi.

Kurs ishining mavzusi yuzasidan berilgan savollarga to`liq javob qaytardi.

MAJLIS QAROR QILDI:

1. Talaba: _____ ning

_____ mavzusidagi kurs ishi tugallangan ish deb hisoblansin.

2. Kurs ish himoyaga tavsiya etilsin.

Kafedra mudiri v.b.:

D.Umurzoqov

Mundarija

KIRISH.

Asosiy qisim:

1. Prezident. I.A.Karimov asarlarida axloq masalasiga etibor
2. Prezident.I.A.Karimovning “Yuksak ma’naviyat yengilmas kuch” asaridagi pedagogik g’oyalar
- 3.Pedagogik fanlarni o’qitishda prezidentning ta’limiy-tarbiyaviy qarashlaridan foydalanish

XULOSA.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati.

KIRISH

Yurtimizda bugungi kunda ta'limga juda katta etibor berilmoqda olib borilayotgan isloxlarning ko'pchiligi ta'limga yo'naltirilgan. Kamolga yetgan vatanga mexir muxabbati kuchli bo'lgan, yurti uchun hech narsani ayamaydigan barkamol inson uchun ma'naviy yetuklik eng oliy fazilatdir. Ilg'or millat va rivojlangan davlat bo'lishning zaruriy shartlaridan biri-boy ilmiy manaviyatga ega bo'lishdir.

Bu borada ta'lim-tarbiya ishlarini tashkil etish va amalga oshirish yuzasidan I.A.Karimovning asarlarini o'rganish bo'yicha ko'p ishlar olib borilmoqda. Masalan ma'ktab dars jadvalariga kollej darsliklariga oliy ta'lim darsliklariga xam Prezidentimizning durdona asari bo'lga "Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch" asari kiritilgan.

O'quvchilarni tarbiyalashda milliy manaviy qadriyatlarining o'rni haqida ham qator tadqiqotlar olib borildi risolalar yaratildi. Lekin pedagogik fanlarni o'qitishda Prezident I.A.Karimovning asarlaridan foydalanish masalasi to'liq o'z yechimini topmagan.

Prezident I.A.Karimovning ma'naviyat va marifatni ko'tarish, targ'ib qilish boyitish axolining keng doirasiga yoyib har bir fuqoroning yuksak manaviy darajasini ta'min etishni eng dolzarb masalalaridan deb uqtirmoqda bolalarga juda kichikligidan. Oiladan boshlab, so'ngra bolalar boqchasi va maktabda ma'naviy tarbiyani amalga oshirish yo'llarini ishlab chiqish ta'lim-tarbiya soxasidagi dolzarb vazifalardan biridir.

Mustaqillik tufayli ma'daniy-manaviyxayotimizda uyg'onish yuz berdi, milliy ong, milliy g'urur, milliy mafkura, milliy o'zlikni anglash tushunchalari paydo bo'ldi. Ma'naviy va axloqiy poklanish, imon, insof, diyonat, or-nomus, mexir-oqibat va shu kabi chinakkam insoniy fazilatlar o'z-o'zidan kelmaydi. Hammasining zamirida tarbiya yotadi.

Tadqiqotning dolzarbligi. Bu mavzuning dolzarbligi shundan iboratki yurtimiz ma'nfati tinchligi yo'lida hech narsadan tap-tortmaydigan fidoiy yuksak ma'naviyatli yutboshimizning, ta'lim tarbiya olib o'sib kelayotgan o'quvchi talabalar ongiga kelajak taraqqiyoti uchun muxim bo'lgan ibratli fikrlarini singdirishdir. Chunki hozirgi globallashuv jarayonida ongi xali oq va qorani to'liq anglab yetmagan yurtimiz yoshlari nojo'ya oqim yoki tarmoq azosi bo'lish ehtimoli yuqori. Buning natijasida esa davlat o'z kaelajagini yoki uning ertangi kunini taminlashi qiyin bo'ladi.

Shularni bilgan xolda biz bugun talim olish bilan birga ularning ma'naviyati yuksalishi uchun yuqorida takidlangan oqibatlarga olib kelmasligi uchun prizident I.A.Karimovning asarlaridagi vatanimiznisharafini dunyoga tarannum qilgan o'lmas so'zlarini o'rganishi lozim .

Tadqiqot maqsadi:

1 Yutboshimiz I.A.Karimovning asarlaridagi ta'lim tarbiyaga oid g'oyalarni o'rganish va ularning pedagogika fanlarini o'qitishda samarali foydalanishga doir vositalar ishlab chiqish.

2 Yurtboshimiz I.A.Karimovning asarlarida o'sib kelayotgan mamlakatimizning kelajakda ustunlari bo'lmish yosh avlodni o'qitish odamzot uchun bir umr zarur bo'ladigan tabiiy ko'nikma va xususiyatlar qurollantirish.

3 Har qaysi talabaning o'ziga xos va o'ziga mos pedagogik qobiliyati hamda atrofidagi odamlar bilan muomalasi hamda tarbiyasiga oid muammo bo'lib kelayotgan jixatlar yuzasidan bilimlar bilan qurollantirish.

Tadqiqot obekti. I.A.Karimov asarlaridagi ta'lim tarbiyaga oid qarashlarining pedagogik fanlarni o'qitishda foydalanish.

Tadqiqot pidmeti. Pedagogika fanlarinio'qitishda prizident I.A.Karimov asarlaridan foydalanishning mazmuni taklif va metodi

1. Prezident I.A.Karimov asarlarida axloq masalasiga etibor.

Millatimiz qadim tarixga va o'chmas merosiga bir nazar tashlasak juda boy ma'naviy-axloqiy merosga ega ekanligimizni anglab yetamiz. Yurtboshimizning asarlarida ham axloq masalasiga ajdodlarimizning fikirlariyuksak darajada e'tirom etilgan. Masalan O'zbek xalqi ma'naviy dunyosining shakllanishiga g'oyat kuchli va samarali ta'sir ko'rsatgan ulug' zotlardan biri — bu Alisher Navoiy bobomizdir deb takidlaydi yurtboshimiz. Biz uning mo'tabar nomi, ijodiy merosining boqiyliigi, badiiy dahosi zamon va makon chegaralarini bilmasligi va bundan keyin ham o'z axaamiyati va dolzarbligini yo'qotmasligi haqida doimo faxrlanib so'z yuritamiz.

Alisher Navoiy xalqimizning ongi va tafakkuri, badiiy madaniyati tarixida butun bir davrni tashkil etadigan buyuk shaxs, milliy adabiyotimizning tengsiz namoyandasi, millatimizning g'ururi, sha'nu sharafini dunyoga tarannum qilgan o'lmas so'z san'atkoridir. Ta'bir joiz bo'lsa, olamda turkiy va forsiy tilda so'zlovchi bironbirinson yo'qki, u Navoiyni bilmasa, Navoiyni sevmasa, Navoiyga sadoqat va e'tiqod bilan qaramasa. Uning axloqiy qaraslari hama asirlarda yuksak e'tirof etilgani hammamiz juda yaxshi bilamiz.

Agar bu ulug' zotni avliyo desak, u avliyolarning avliyosi, mutafakkir desak, mutafakkirlarning mutafakkiri, shoir desak, shoirlarning sultonidir.¹

Inson qalbining quvonchu qayg'usini, ezgulik va hayot mazmuniniNavoiydek teran ifodaetgan shoir jahon adabiyoti tarixida menimcha juda oz bo'lsa kerak.

Ona-tiliga muhabbat, uning beqiyosboyligi va buyukligini anglash tuyg'usi ham bizning ongu shuurimiz, yuragimizga avvalo Navoiy asarlari bilan kirib keladi. Biz bu bebaho merosdan xalqimizni, ayniqsa, yoshlarimizni qanchalik ko'p bahramand etsak, milliy ma'naviyatimizni yuksaltirishda, jamiyatimizda ezgu insoniy fazilatlarni kamol toptirishda shunchalik qudratli ma'rifiy qurolga ega bo'lamiz.

¹I.A.Karimov "yuksak ma'naviyat yengilmas kuch" Toshkent "ma'naviyat.2008.47.b.

Ma'lumki, bironbir xalq ma'naviyatiga xos qadriyatlarning boshqa xalqlar tomonidan tan olinishi, tabiiyki, ana shu xalq tarixiga nisbatan chuqur hurmat ifodasidir. Bunday e'tirof xalqning g'urur va iftixori, milliy o'zligini yanada yuksaltirishga dovrug'ini dunyoga tanitishga xizmat qiladi.

Har qaysi millatning o'ziga xosaxloqini shakllantirish va yuksaltirishda, hech shubhasiz, oilaning o'rni va ta'siri beqiyosdir buni hamma juda yaxshi biladi.

Chunki bilamizkiinsonning eng sof va pokiza tuyg'ulari, ilk hayotiy tushuncha va tasavvurlari birinchi galda oila bag'rida shakllanadi. Bolaning xarakterini, tabiati va dunyoqarashini belgilaydigan ma'naviy mezon va qarashlar — yaxshilik va ezgulik, olijanoblik va mehroqibat, or-nomus va andisha kabi muqaddas tushunchalarning poydevori oila sharoitida qaror topishi tabiiydir.

SHuning uchun ham aynan oila muhitida paydo bo'ladigan ota-onaga hurmat, ularning oldidagi umrbod qarzdorlik burchini chuqur anglash harqaysi insonga xos bo'lgan odamiylik fazilatlari va oilaviy munosabatlarning negizini, oilaning ma'naviy olamini tashkil etadiBiz o'z farzandlarimizning baxtu saodatini,iqboli va kamolini ko'rishni istar ekanmiz,nafaqat oiladagi, balki mahallako'ydagi odamlarning xatti-harakati ham bolaning shakllaib kelayotgan sof qalbi va ongiga qanday ta'sir ko'rsatishi haqida doimo o'ylashimiz, bu masalada zimmamizda qanday ulkan mas'uliyat borligini unutmasligimiz zarur.

Oilaviy tarbiya masalasida xatoga yo'l qo'ymaslik uchun avvalo har qaysi xonadondagi ma'naviy iqlimni o'zaro hurmat, axloqodob, insoniy munosabatlar asosiga qurish ayni muddao bo'lur edi. Bu haqda gapirganda, men mumtoz yozuvchimiz Abdulla Qodiriyning «O'tgan kunlar» asaridagi qahramonlarning o'zaro muomala va muloqotlari, ularning hatto kichik farzandlarini ham «siz»lab gapirishi misolida otabobolarimizqizning oila ma'naviyatiga qanchalik katta e'tibor berganiga ishonch hosil qilaman deydi prezidentimiz.

Bu muomila orqali ham bolaga uning ongiga eng avvalo axloq va oilaviy munosabtlarning ta'sirini yaqqol ko'rishimiz mumkin.

Ma'lumki, o'zbek xalqi azaldan o'zining bolajonligi, oilaparvarligi bilan ajralib turadi. Albatta, farzandga mehr qo'yish, ularning qornini to'q, ustini but qilish o'z yo'li bilan, lekin bolalarimizni yoshlik chog'idan boshlab milliy tarbiya, axloqodob, yuksak ma'naviyat uyg'usida voyaga etkazish biz uchun doimo dolzarb hamiyat kasb etib kelgan. Bu masalaga e'tibor bermaslik nafaqat ayrim ota-onalar, balki butun jamiyat uchun juda qimmatga tushishini ham ko'pgina hayotiy misollarda ko'rish mumkin.

Misol uchun, «Avesto»ning tub ma'nomohiyatini belgilab beradigan «Ezgu fikr, ezgu so'z, ezgu amal» degan tamoyilni oladigan bo'lsak, unda hozirgi zamon uchun ham behad ibratli bo'lgan saboqlar borligini ko'rish mumkin. Ana shunday fikrlar, ya'ni, ezgu niyat, so'z va ish birligi jamiyat hayotining ustuvor g'oyasi sifatida talqin etish bizning bugungi ma'naviy ideallarmiz bilan naqadar uzviy bog'liq, mustahkam hayotiy asosga ega ekani ayniqsa e'tiborlidir.

«Avesto»da borliqning yaxlitligi va bir butunligi, inson hayotining tabiat bilan uyg'unligi masalasi odamning ruhiy olamiga chambarchas bog'liq holda ko'rsatilgani ko'p narsani anglatadi. Bu holat insonning ma'naviy dunyosini shakllantirishda atrof muhit qadim zamonlardan buyon qanday kuchli ta'sir o'tkazib kelganiga yana bir bor e'tiborimizni jalb qiladi.

Ma'lumki, bu dunyoda har qaysi millatning o'z afsonaviy qahramonlari, o'zi sevib ardoqlaydigan pahlavonlari bo'ladi ularning tarixiy manbalarda qoldirgan o'chmas jasoratlari va mardliklari ham pedagoglar tomonidan o'quvchilarga ibrat sifatida o'qitilishi yuksak **axloqiy** sifatlarni shakllantiradi.

Yurtboshimiz I.A.Karimovning asarlarida o'sib kelayotgan mamlakatimizning kelajakda ustunlari bo'lmish yosh avlodni o'qitish odamzot uchun bir umr zarur bo'ladigan tabiiy ko'nikma va xususiyatlar, masalan, har qaysi bolaning o'ziga xos va o'ziga mos qobiliyati, atrofidagi odamlar bilan muomalasida tarbiyasiga oid muammo bo'lib kelayotgan jixatlar yuzasidan bilimlar bilan qurollantirish juda muximdir.

Yurtboshimiz I.A.Karimovning ‘‘Yuksak ma’naviyat yengilmas kuch’’ asarida axloq odob masalasiga juda katta etibor berilib o‘tilgan bo‘lib yoshlarimizni ogli va yuksak ma’naviyatli qilib yetishuvida mamlakat taraqqiyotida foydasi tegishi uchun ko‘plab fikirlar keltirib o‘tilgan.

Yurtboshimiz o‘z asarlarida axloq odob masalasiga juda katta etibor beradi bolaning tarbiyasida sustkashlikka yo‘l qo‘ymaslik kerakligini hamda uning gapira boshlaganidan boshlab barcha xatti xarakatlarini nazorat qilib borish lozimligini takidlab o‘tadi.

Pedagogika soxasida faoliyat olib borayotgan xar bir mutaxasis bunday ma’lumotlarni bilishi to‘g‘ri anglab yetishi kerak chunki uning xar bir yo‘l qo‘ygan xatosi kelajakda mudxish asoratlarga olib kelishi mumkin.

Bu xaqida fikr yuritganda, Abdulla Avloniyning «Tarbiya biz uchun yo hayot — yo mamot, yo najot — yo halokat, yo saodat — yo falokat masalasidir» degan chuqur ma’noli so‘zlarini eslayman. Buyuk ma’rifatparvar bobomizning bu so‘zlari asrimiz boshida millatimiz uchun qanchalar muhim va dolzarb bo‘lgan bo‘lsa, hozirgi vaqtda ham biz uchun shunchalik, balki undan ham ko‘ra muhim va dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Ma’lumki, o‘zlikni anglash, milliy ong va tafakkurning ifodasi, avlodlar o‘rtasidagi ruhiyma’naviy bog‘liqlik til orqali namoyon bo‘ladi deydi yurtboshimiz. Jamiki ezgu fazilatlar inson qalbiga, avvalo, ona allasi, ona tilining betakror jozibasi bilan singadi. Ona tili — bu millatning ruhidir.

Buyuk ma’rifatparvar bobomiz **Abdulla Avloniyning** so‘zlari bilan aytganda, *har bir millatning dunyoda borlig‘ini ko‘rsatadurgan oyinai hayoti til va adabiyotidir. Milliy tilni yo‘qotmak millatning ruhini yo‘qotmakdur* degan gaplarining o‘zida xam chuqur ma’no bor bo‘lib bu bobomizning o‘zligimizni anglashga bo‘lgan etiborida namoyon bo‘lgan.

Agar biz O‘zbekistonimizni dunyoga tarannum etmoqchi, uning qadimiy tarixi va yorug‘ kelajagini ulug‘lamoqchi, uni avlodlar xotirasida boqiy

saqlamoqchi bo'lsak, avvalambor buyuk yozuvchilarni, buyuk shoirlarni, buyuk ijodkorlarni tarbiyalashimiz kerak. Nega deganda, ulug' adib CHO'lpon aytganidek, *adabiyot yashasa — millat yashaydi degan, so'zlarida ham juda katta ma'no bordir.*

Insonning ruhiy kamoloti va axloqi haqida gapirar ekanmiz, albatta bu maqsadga musiqa san'atisiz erishib bo'lmaydi. Xalqimiz hayotida musiqa azaldan beqiyos o'rin tutib keladi. Samarqand yaqinidagi Mo'minobod qishlog'idan 3 ming 300 yil muqaddamsuyakdan yasalgan nay cholg'usi topilgani ham shundan dalolat beradi.

Musiqa sadolari qaysi xalq yoki millat vakili tomonidan ijro etilmasin, eng ezgu, yuksak va nozik insoniy kechinmalarni ifoda etadi. Mashhur tarixchi SHarafiddin Ali Yazdiy o'zining «Zafarnoma» kitobida Amir Temur davrida o'tkazilgan musiqiy anjumanlar haqida to'xtalib, «Yaxshi ovoqli xonandalar kuylashni boshlab, g'azalu naqsh aytur erdilar. Va turku mo'g'ul, xitoyu arab va ajamdin har kim o'z rasmi bilan nag'ma aytur erdi», degan ma'lumotlarni keltiradi.

Mustaqillik yillarida, ulug' bobolarimizning ana shunday an'alarini davom ettirganqolda, mamlakatimizda musiqa san'atini kengrivojlantirishga qaratilgan dastur va rejalar amalga oshirilmoqda. Jumladan, mumtoz musiqiy merosimizni asrabavaylash va o'rganish, uni yosh avlodlarga bezavol etkazish maqsadidako'plab ko'riktanlovlar, nufuzli xalqaro musiqa anjumanlari muntazam ravishda o'tkazib kelinmoqda. *Ta'limning yangi modeli jamiyatda mustaqil fikirlovchi erkin shaxsning shakillanishiga* olib keladi. O'zining qadr-qimmatini angelaydigan, irodasi baquvvat, imoni butun, xayotga aniq maqsadga ega bo'lgan insonlarni tarbiyalash imkoniga ega. Ta'limning yangi modeli jamiyatimizning potensiyal kuchlarini ro'yobga chiqarishda juda katta axamiyat kasb etadi.

Xalqimizning «Qush uyasida ko'rganini qiladi», degan dono maqoli, o'ylaymanki, mana shu azaliy haqiqatni yaqqol aks ettiradi, nav nihol o'tloqdagi o'tlar orasida qolib ketsa o'sib unishi qiyin bo'ladi

Axloqqiy tarbiya berishda avalambor ota-ona o'z oilasidagi muxitni to'g'ri yo'lga qo'yishi axloq mezonlariga to'g'ri kelmaydigan odatlaridan voz kechishi farzandi uchun namuna bo'luvchi fel atvor soxibi bo'lishi lozim.

2. Prezident I.A.Karimovning “Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch” asaridagi pedagogik g'oyalar

Yurtboshimiz aytadiki, ko'p yillik ilmiy kuzatish va tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, inson o'z umri davomida oladigan barcha informatsiyaning 70 foizini 5 yoshgacha bo'lgan davrida olar ekan. Yani aynan manashu yosda ota-ona beetibor bo'lmasligi va uning ongiga iloji boricha ko'proq ezgu o'y fikirlarni sindirishi axloqiy jixatdan uning tarbiyasiga katta etibor berishi lozimligi takidlangan.

“Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch” asarida bolaning ongi asosan 5—7 yoshda shakllanishini inobatga oladigan bo'lsak, aynan ana shu davrda uning qalbida oiladagi muhit ta'sirida ma'naviyatning ilk kurtaklari namoyon bo'la boshlashi xaqida aytib o'tilganki bularning xammasi yurtimizdagi bolalarning tarbiyasiga qanchalik katta etibor berishidan darak beradi

Odanzot uchun bir umr zarur bo'ladigan tabiiy ko'nikma va xususiyatlar, masalan, har qaysi bolaning o'ziga xos va o'ziga mos qobiliyati, atrofidagi odamlar bilan muomalasi, tengdoshlari orasida o'zini qanday his qilishi, etakchilik xislatlariga ega bo'lishi yoki ega bo'lmasligi, kerak bo'lsa, dunyoqarashi — bularning barchasi avvalo uning tug'ma tabiati, shu bilan birga, oilada oladigan tarbiyasiga uzviy bog'liq ekanini hayot tajribasi ko'p misollarda tasdiqlab beradi.

Aynan mana shu davrda bola hamma yaxshi-yomon narsani tushunib, anglay boshlaydi, uning beg'ubor ongi bamisoli *bosma qog'oz* singari oiladagi yon atrofdagi barcha narsalarni voqea xodisalarni uning zamiridagi taassurotlarni o'ziga singdirib oladi.

Uning ota-onasiga, bobo va momolariga mehri va hurmati, o'zini o'rab turgan muhitga nisbatan munosabati kundan-kunga takomillashib boradi.

Qisqacha aytganda, xonadondagi har bir narsa — daraxt va o'simliklar bo'ladimi, turli o'yinchoqlar, uy hayvonlari bo'ladimi — bularning barchasi bolaning ko'ziga go'yoki olamning beqiyos mo'jizasi bo'lib ko'rinadi va shu tariqa u yorug' dunyoni o'zi uchun kashf qiladi.

Taassufki, ba'zi ota-onalar o'z farzandining ana shunday qiziqishi va intilishlariga, uning ongu tafakkurida har kuni bir o'zgarish ro'y berib, ko'zida yangi-yangi savollar paydo bo'layotganiga ahamiyat bermaydi.

Boz ustiga, agar ota oilada o'zini tutishni bilmasa, axloq-odob bobida farzandlariga o'rnak bo'lish o'rniga qo'pol muomala qiladigan bo'lsa, bu holat, tabiiyki, bola ma'naviy olamining shakllanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, vaqti-soati kelib, uning xarakterida inson degan nomga noloyiq, xunuk bir odat sifatida namoyon bo'ladi.¹²

Yoki oilada qo'niqo'shnilarni ko'rolmaslik, fisqu fasod, ig'vo muhiti hukmron bo'lsa, hech shubhasiz, bularning barchasi bolaning xotarasida tuzatib bo'lmaydigan og'ir asorat qoldiradi uning ongi shuri bu bilan to'lib boradi. Umuman, oiladagi ma'naviy muhit va tarbiya tufayli bola yo mexribon va rahmdil, yoki xudbin va bag'ritosh bo'lib voyaga etishini tushunish qiyin emas.

Eng muhimi shundaki, "portlash effekti" ning haqiqiy mohiyati va ahamiyati vaqt o'tishi bilan, biz tarbiya qilayotgan sog'lom va barkamol avlodning safimizga tobora ildam kirib borishi bilan yanada yaqqolroq seziladi.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirish jarayonida maktab ta'limi, ayniqsa, umumta'lim maktablarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlashga e'tiborni kuchaytirish biz uchun kun tartibidagi eng muhim va jiddiy masalaga aylandi.

SHu maqsadda yurtimizda Kadrlar tayyorlash milliy dasturining uzviy va mantiqiy davomi bo'lmish 2004—2009-yillarda Maktab ta'limini rivojlantirish umummilliy davlat dasturi qabul qilindi.

¹²I.A.Karimov "yuksak ma'naviyat yengilmas kuch" Toshkent "ma'naviyat".2008y.54-b.

Ushbu dasturga muvofiq, yurtimizda mavjud bo'lgan o'n mingga yaqin umumta'lim maktabining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, ta'lim jarayonining mazmunini tubdan takomillashtirish, o'qituvchilarning mehnatini moddiy va ma'naviy rag'batlantirish bo'yicha katta ishlar qilinmoqda.

Muxtasar qilib aytganda, oxirgi yillarda ta'limtarbiya sohasida amalga oshirgan, ko'lami va mohiyatiga ko'ra ulkan ishlarimiz biz ko'zlagan ezgu niyatlarimizga erishish, hech kimdan kam bo'lmaydigan hayot barpo etish, yoshlarimiz, butun xalqimizning ma'naviy yuksalishi yo'lida mustahkam zamin yaratdi, desak, hech qanday xato bo'lmaydi.

Ilm fandagi bunday vaziyatni ko'ra olgan yurtboshimiz dastlabki oylardayoq bu soxa rivojiga va uning xalqimiz yurtimiz manfaatlari uchun xizmat qilishiga muxim etibor qaratdi. *1989-yil 28-noyabirda O'zbekiston fanlar akademiyasida bo'lib o'tgan uchrasuvda so'zlagan nutqida I.A.Karimov ilm-fanni yuksaltirish borasidagi mavjud muammo va vazifalarni atroflichat o'xtalib o'tdi.*

O'z-o'zidan ravshanki, yuqorida zikr etilganidek, bola tarbiyasida sog'lom nasl masalasi ham muhim rol o'ynashini inkor etib bo'lmaydi. Aqli raso har qaysi inson yaxshi anglaydiki, **bu yorug' dunyoda hayot bor ekan, oila bor. Oila bor ekan, farzand deb atalmish bebaho ne'mat bor. Farzand bor ekan, odamzot hamisha ezgu orzu va intilishlar bilan yashaydi deya takidlaydi yurtboshimiz.**

SHaxsan menga «nasl» va «nasiba» degan so'zlar o'rtasida qandaydir ilohiy bog'liklik bordek tuyuladi deydi yurtboshimiz. Albatta, har bir bandaga rizqnasibani Olloh taolo beradi. Lekin bu hayotda nasibasi butun va to'la bo'lishi uchun insonning o'zi ham chin dildan intilishi, zurriyodini sog'lom muhitda tarbiyalashi katta ahamiyatga ega ekanini unutmasligimiz zarur yani bu kabi jixatlar bolaning o'sib unishi hunar egallashi kabi imkoniyatlariga to'sqinlik qilmaydi.

Bugungi kunda bizning qilayotgan barcha ishlarimiz farzandlarimizning baxtu saodati, ularning yorug' kelajagi uchun amalga oshirilmoqsa. Lekin baxtu saodat faqat boylik, molu-mulk bilan belgilanmaydi. Odobli, bilimdon va aqlli, mehnatsevar, iymon-e'tiqodli farzand nafaqat ota-onaning, balki butun jamiyatning eng katga boyligidir.

SHu haqiqatdan kelib chiqqan holda, yoshlarimizni hartomonlama sog‘lom va barkamol etibtarbiyalash, hayotabadiyligi, avlodlar davomiyligini ta‘minlaydigan ma‘naviyat qo‘rg‘oni bo‘lmish oilani mustahkamlash bugungi kunda barchamizning nainki asosiy vazifamiz, balki insoniy burchimizga aylanishimiz lozim.

SHu bois biz mustaqillik davrida oila institutini jamiyatning boshqa muhim ijtimoiy tuzilmalari, yurtimizdagi ma‘naviy o‘zgarishlar bilan uyg‘un tarzda rivojlantirish, uning nufuzini oshirish masalasiga davlat siyosatining eng muhim va ustuvor yo‘nalishi sifatida doimiy e‘tibor berib kelmoqdamiz.

Mamlakatimiz Konstitutsiyasida oilaning ijtimoiy maqomi aniq belgilab qo‘yilgani, shu asosda Oila, Fuqarolik, Uy-joy kodekslari va boshqa zarur qonun hujjatlari qabul qilinib, bu borada tegishli huquqiy poydevor yaratilgani ham bu fikrni tasdiqlaydi.

Ma‘lumki, keyingi yillarda yurtimizda har qaysi yilga aniq bir nom berib, shu asosda maxsus davlat dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish yaxshi an‘anaga aylanib qoldi.

Agar ushbu masalaning tarixiga nazar tashlaydigan bo‘lsak, bu yo‘ldagi dastlabki salmoqli qadamlarimiz 1998-yilni mamlakatimizda «Oila yili» deb e‘lon qilish bilan boshlanganining o‘zi ham, o‘ylaymizki, ko‘p narsani anglatadi.

SHu ma‘noda, oilani, uning boqiy qadriyatlarini ulug‘lab, mamlakatimizda «El-yurt tayanchi» degan muazzam yodgorlik barpo etganimiz ko‘pchilikning ko‘nglidagi ish bo‘lganini ta‘kidlash joiz.

Qadimiy Qarshi shahrining 2700 yillik to‘yi arafasida shu tabarruk zaminda qad rostlagan bu muhtasham badiiy obida orqali biz ming yillar davomida qancha-qancha sinov va mashaqqatlarni boshidan kechirib, o‘z ona yurtini har qanday balo-qazolardan asrabavaylab kelgan, o‘g‘ilqizlarini aqlzakovat, mardlik va matonat sohibi etib tarbiyalagan bunyodkor xalqimizga, uning tom ma‘noda tayanchi bo‘lgan oilaga cheksiz hurmatehtrom tuyg‘usini mujassam etishni maqsad qilib qo‘ydik.

El-yurtimizning olijanob qarashlariga g'oyat hamohang bo'lgan ushbu yodgorlik majmuasi qisqa vaqt ichida tabarruk ziyoratgohga aylanib qolgani barchamizni quvontiradi.

Shu bilan bir qatorda yurtboshimiz aytadi, **hammamizga ayon bo'lishi tabiiyki, oila sog'lom ekan — jamiyat mustahkam, jamiyat mustahkam ekan — mamlakat barqarordir.**

Ma'naviy hayotimizni yuksaltirish haqidagapirganda, **mahallaning roli va ta'siri** xususida to'xtalish albatta o'rinlidir. Ma'lumki, azaldan o'zbek mahallalari chinakam milliy qadriyatlar maskani bo'lib keladi. O'zaro mehroqibat, ahillik va totuvlik, ehtiyojmand, yordamgamuhtoj kimsalar holidan xabar olish, etim-esirlarning boshini silash, to'y-tomosha, hasharva ma'rakalarni ko'pchilik bilan bamaslahato'tkazish, yaxshi kunda ham, yomon kunda ham birgabo'lish kabi xalqimizga xos urf-odat va an'analar avvalambor mahalla muhitida shakllangan varivojlangan va taraqqiy etmoqda yuksalmoqda.

Xalqimizga xos o'zini o'zi boshqarish tizimining bu noyob usuli qadim-qadimdan odamlarning nafaqat tilida, balki dilida, butun hayotida chuqur joy egallagani bejiz emas. Biz «Mahalla — ham ota, ham ona» degan hikmatli aqlni ana shu hayotiy haqiqatning ifodasi sifatida qabul qilamiz.

“Ta'limni tarbiyadan, tarbiyani esa ta'limdan ajratib bo'lmaydi — bu sharqona qarash, sharqona hayot falsafasidir” deb aytishidan ma'lumki yurtboshimiz ta'lim va tarbiyaga qanchalik katta etibor bermoqda etirof etmoqda.

Nega deganda, bizga sobiq tuzumdan meros bo'lib qolgan maorif tizimining eng noma'qul tomoni shundan iborat ediki, unda o'quv jarayonida o'quvchi va talabalarning mustaqil va erkin fikrlashiga yo'l qo'yilmas edi. Har qaysi o'quv yurtini bitiruvchilarning bilimiga qarab emas, aksincha, ularning sobiq sovet tizimiga va soxta g'oyalarga sadoqatini hisobga olib baholash va hayotga yo'llash tamoyili asosiy o'rinni egallar edi. Ko'p hollarda sifat o'rniga son ketidan quvish ustunlik qilardi. Millat uchun muxim jixatlar chetga surilgan qoralangan ma'naviyati axloqi shakllanishiga yo'l qo'yilmagan.

Aksariyat yoshlar haqiqiy bilim yoki malaka orttirish maqsadida emas, ko'proq amalda diplomli bo'lib olish ilinjida texnikum yoki institutlarga kirar edibuni barchamiz yaqin qarindoshlarimizdan ham ota-onamizdan ham eshitganmiz.

SHuning uchun ham mustaqillikning dastlabki yillaridanoq butun mamlakat miqyosida ta'lim va tarbiya, ilm-fan, kasb-hunar o'rgatish tizimlarini tubdan isloh qilishga nihoyatda katta zarurat sezila boshladi. Kadrlar tayyorlash milliy dasturini ishlab chiqish bilan bog'liq jarayon uzoq yillar mobaynida bu sohada talay muammolar yig'ilib qolganini ko'rsatdi. Manabunga ushbu dastur loyihasi ustida sakkiz oy mobaynida ishlash jarayonida shaxsan amin bo'ldik. SHuning uchun ham bu og'ir, mas'uliyatli, ammo hal qilishni aslo paysalga solib bo'lmaydigan ishni qadam-baqadam, izchillik bilan bajarishga bel bog'ladik uni albatta bajarish kerak.

Ta'lim-tarbiya tizimidagi islohotlar boshlangan dastlabki yillarda men jahon tajribasi va hayotda o'zini ko'p bor oqlagan haqiqatdan kelib chiqib, agar bu maqsadlarimizni muvaffaqiyatli ravishda amalga oshira olsak, tez orada hayotimizda ijobiy ma'nodagi «portlash ef-fekgi»ga, ya'ni, yangi ta'lim modelining kuchli samarasiga erishamiz, degan fikrni bildirgan edim.

Istiqlol davrida barpo etilgan, barcha shartsharoitlarga ega bo'lgan akademiklitsey va kasb-hunar kollejlari, oliy o'quv yurtlarida tahsil olayotgan, zamonaviy kasb-hunar va ta'lim-ma'rifat sirlarini o'rganayotgan, hozirdanoq ikki-uch tilda bemalol gaplasha oladigan mingminglab o'quvchilar, katta hayotga kirib kelayotgan, o'z iste'dodi va salohiyatini yorqin namoyon etayotgan yosh kadrlarimiz misolida anashunday orzu-intilishlarimiz bugunning o'zidao'z hosilini berayotganining guvohi bo'lmoqdamiz.

Bu haqda gapirganda, mustaqillik arafasida o'zbek tiliga davlat tili maqomini berish masalasida qanday qizg'in, ba'zida keskin va murossasiz bahs va tortishuvlar bo'lib o'tgani beixtiyor edimizga tushadi. O'shanda ayrim siyosiy guruhlar O'zbekiston sharoitiga mutlaqo to'g'ri kelmaydigan, birbiriga butunlay zid va qarama-qarshi fikrlarni olg'a surgan, shuning hisobidan o'ziga obro' topish, odamlarni ortidan ergashtirishga uringan edi.

Nega deganda, til bilan bog‘liq muammolar orqali milliy tuyg‘ularni ro‘kach qilib, ulardan g‘arazli maqsadlarda foydalanish mumkin.

Mana shunday o‘ta qaltis va murakkab vaziyatda agarki ozgina ehtirosga berilsak, hushyorlikni yo‘qotsak bormi, arzimagan uchqundan o‘t chiqib ketishi hech gap emasdi. Markazda va o‘zimizda qulay bahona kutib, payt poylab turgan imperiyaparast kuchlarga aynan shu narsa kerak edi. Ammo biz ular kutgan yo‘ldan bormadik deya qo‘rqmasdan ayta olamiz. Og‘irvazminlik bilan ish tutib, har tomonlama o‘ylab, mulohaza qilib, barcha siyosiy va ijtimoiy guruhlarning talablarini qondiradigan, eng muhimi, xalqimiz va Vatanimiz manfaatlariga javob beradigan yagona to‘g‘ri yo‘lni topishga ershdik.

Jumladan, 1929-yilda ma‘rifatparvar ziyolilarimizning sa‘yi harakatlari bilan lotin yozuvi asosidagi o‘zbek alifbosi ishlab chiqildi va joriy etildi. Bu alifbo o‘n yil mobaynida amalda bo‘lib, lotin yozuvida xalqimizning ma‘naviy mulkiga aylanib qolgan ko‘plab kitob va darsliklar, gazetajurnallar va boshqa matbaa mahsulotlari, tarixiy hujjatlar chop etildi.

Afsuski, hukmron mafkuraning sobiq SSSR hududidagi barcha xalqlar madaniyatini «yagona sovet madaniyati» degan sun‘iy g‘oya ostida birlash-tirishga qaratilgan siyosati tufayli bu ijobiy tajriba nihoyasiga etmasdan qolib ketdi.

SHu maqsadda 1993-yil 2-sentyabrda yurtimizda «Lotin yozuviga asoslangan o‘zbek alifbosini joriy etish to‘g‘risida» qonun qabul qilindi.

O‘tgan davr mobaynida ana shu qonun ijrosini ta‘minlash bo‘yicha juda katta ishlar amalga oshirilganini ta‘kidlash lozim. Avvalo, o‘zbek tilining lotin yozuvi asosidagi imlo qoidalari ishlab chiqildi va hayotga tatbiq etildi. Bugungi kunda mamlakatimizda ta‘limning barcha bosqichlarida ana shu alifbo asosida bilim berilmoqda. Lotin yozuvida chop etilayotgan kitob va darsliklar, o‘quv qo‘llanmalari, gazetajurnallar, reklama va e‘lonlar, davlat hujjatlari hozirgi vaqtda bu imlo madaniy hayotimizning ajralmas qismiga aylanib borayotganini ko‘rsatadi.

Yurtboshimiz yuksak extirom bilan takidlaydiki men bilgan va hurmat qiladigan ma'naviy jasorat sohiblaridan yana biri atoqli olim va jamoat arbobi Ozod SHarafiddinov edi. Bu ajoyib insonning nomini ko'pdan buyon eshitib yurgan bo'lsamda, men u kishi bilan istiklol yillarida yaqindan tanishdim deb yozadi o'z asarlarida. Uning faqatgina ilmiy-pedagogik faoliyat bilan cheklanib qolmasdan, ijtimoiy-ma'naviy sohada ham beqiyos faollik ko'rsatgani olimga bo'lgan hurmatimni yanada ziyoda qildi.

“Ko'plab yurtdoshlarimiz qatorida men ham ayniqsa Ozod akaning irodasi qanday baquvvat ekaniga, uning qalb jasoratiga qoyil qolganman” deya aytishining o'zida ham yurtboshimiz bu ulug' zotni qanchalik darajada hurmat qilishida unga vatanimizning ishongan uni sevgan inson ekanligi takidlab uning nomini ulug'laydi o'z asarida u xaqida ajoyib fikirlarni aytib o'tadi.

1997-yilning yoz oylarida qand kasalligi zo'rayib, domla og'ir operatsiyani boshidan o'tkazadi, vrachlar uning hayotini saqlab qolish uchun biroyog'ini kesishga majbur bo'ladi. Ammo bu odam shunchalik matonatli ekanki, shunda ham tushkunlikka tushmadi, ilmiy va ijodiy faoliyatdan bir zum bo'lsin to'xtamadi.

Bundan bilishimiz mumkinki bu ulug' zotning irodasi qanchalik kuchli va ezgulik vatan taraqqiyoti yo'lida hech narsadan tap-tortmasligini xech bir to'siq yoki og'ir xastalik ham uni bu yo'ldan qaytara olmasligini tushunib yetamiz.

Buyuk svilizatsiya va madaniyat beshigi bo'lgan, ko'hna va hayratomuz tarixni o'zida mujassam etgan Vatanimizdagi bebaho yodgorliklar, osori atiqalar haqida so'z yuritar ekanmiz, shu zaminda yashayotgan barcha insonlar ularni avvalo xalqimiz dahosining yorqin namunasi, ta'bir joiz bo'lsa, uning yuksak ma'naviyatiga qo'yilgan muazzam haykallar deb qabul qiladi.

Yer yuzidagi barcha o'lmas obidalar, insoniyat hayotini tubdan o'zgartirib yuborgan jamiki ulug' kashfiyot va ixtirolar, mumtoz san'at va adabiyot durdonalari, mardlik va qahramonlik namunalari odamzotning aql tafakkuri, salohiyati va ma'naviy jasorati mahsulidir. SHuning uchun ham **bu yorug' olamda eng buyuk**

jasorat nima, degan savolga, hech ikkilanmasdan, eng buyuk jasorat — bu ma'naviy jasorat, deb javob bersak, yanlishmagan bo'lamiz deb takidlaydi muxtaram yurtboshimiz.

Jahontarixiga nazar tashlaydigan bo'lsak, qalbida, yuragida ana shunday jasorat hissi nihoyatda kuchli bo'lgan insonlar har qanday murakkab vaziyatda ham adolat va haqiqatyo'lida o'ziniyamay, el-yurt uchun, Vatan uchun qanday ibratliishlarni amalga oshirganini ko'rish mumkin. Afsuski, hozirgi vaqtda farzandlarimiz ko'pincha xorijda ishlab chiqarilgan, bizning milliy tabiatimizdan uzoq bo'lgan o'yinchoq va qo'g'irchoqlarni o'ynab ulg'aymoqda. Bu esa nihoyatda yomon xolat yani milliy o'zlikni anglamaslik kabi sifatlarni bolalar ongida uyg'otadi va shakillantiradi.

Marg'ilon shahrining 2000 yillik to'yi munosabati bilan bu erda xalq amaliy san'ati vakillari bilan uchrashganimda, ular orasida milliy qo'g'irchokdar tayyorlash bilan shug'ullanadigan bir ayolning ajoyib ishlari e'tiborimni o'ziga tortgan edi. Mana shunday fidoyi insonlar yurtimizda ko'plab topiladi, ularni har tomonlama qo'llabquvvatlash ma'naviy tarbiya masalasiga, ayni vaqtda milliy hunarmandchilikning bu noyob turini rivojlantirishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatgan bo'lur edi.

Bu masalada ish olib boradigan insonlar nafaqat pedagog, psixolog yoki dizayner bo'lishi, shu bilan birga, tariximiz va madaniyatimizni har tomonlama chuqur bilishi kerak. SHu ma'noda, o'yinchoq va qo'g'irchoqlarga tariximizdagi ibratli qahramonlar, xalqimizning boy va betakror estetik dunesini aks ettiradigan personajlar, milliy qadriyatlarimiz asos qilib olinsa, maqsadga muvofiq bo'lur edi, deb o'ylayman.

3.Pedagogik fanlarni o'qitishda prizdentning ta'limiy-tarbiyaviy qarashlaridan foydalanish.

Ta'lim-tarbiya tizimidagi islohotlar boshlangan dastlabki yillarda men jahon tajribasi va hayotda o'zini ko'p bor oqlagan haqiqatdan kelib chiqib, agar bu

maqsadlarimizni muvaf-faqiyatli ravishda amalga oshira olsak, tez orada hayotimizda ijobiy ma'nodagi «portlash effekti»ga, ya'ni, yangi ta'lim modelining kuchli samarasiga erishamiz va jaxonning kuchli rivojlangan mamlakatlari qatoriga qo'shilishimiz hech shubhasiz aniq xodisa hisoblanadi.

San'at va madaniyatdek qudratli kuch orqali inson qalbiga yo'l topish haqida so'z yuritar ekanmiz, hammamiz yaxshi tushunamizki, har qaysi iste'dod egasi o'ziga xos bir olam, shu sababli ijod axliga qandaydir aqya o'rgatish, eng asosiysi, ularni boshqarishga urinish mumkin emas. Lekin bu hayotda ularni birlashtiradigan, yangi ijodiy marralar sari ilhomlantiradigan muqadsas tushunchalar borki, ular Vatan va xalq manfaati, ezgulik va insoniylik tamoyillari bilan uzviy bog'liqdir. Agarki har qaysi ijodkor o'z asarlarida ana shu o'lmas g'oyalarni bosh maqsad qilib qo'ysa, ularni badiiy mahorat bilan ifoda eta olsa, hech shubhasiz, adabiyot ham, madaniyat va san'at ham tom ma'noda ma'naviy yuksalishga xizmat qilib, o'zining ijtimoiy vazifasini to'liq ado etishga erishgan bo'ladi va insonlar ma'nfati uchun xizmat qilishi aniq.

Ayni paytda yurtimizda monumental san'at sohasini rivojlantirish bo'yicha oldimizda ko'pgina vazifalar turganini ta'kidlash lozim. Xususan, bu sohada ham zamonaviy ijodiy maktab yaratish, shu maqsadda keng miqyosda fikrlaydigan, qadimiy tariximiz, milliy tabiatimizni chuqur biladigan, o'zi yaratayotgan obrazning barcha xususiyatlarini avvalambor yuragidan, qalbidan o'tkazib ijod qilishga qodir bo'lgan etuk haykaltarosh va me'morlarni tarbiyalash dolzarb masala bo'lib turibdi.

Yoshlarning ma'naviy olamini bolalikdan boshlab ezgu g'oyalar asosida shakllantirish va kamol toptirish haqida gap borar ekan, yana bir muhim masala xususida to'xtalib o'tish o'rinli, deb o'ylayman. U ham bo'lsa, dunyoga hayrat ko'zi bilan boqib, undan o'zicha ma'no topishga intiladigan murg'ak farzanddarimizning qiziqishiva hissiyotlariga mos qo'g'irchoq vao'yinchoqlar ishlab chiqarish masalasidir.

Bir qaraganda, bu muammo arziyas narsa bo'lib tuyulishi mumkin. Lekin har qaysi go'dak ilk bor olamni o'z atrofidagi ashyo va buyumlar, jumladan, o'yinchoqlar orqali anglashini inobatga oladigan bo'lsak, ularning inson tarbiyasidagi o'rni beqiyos ekani ayon bo'ladi. O'yinchoqlar obrazi bolaning murg'ak tasavvuriga bamisoli toshga o'yilgan naqshdek muhrlanib, uning ongida bir umr saqlanib qoladi. Go'dakning ulg'ayib, kasb tanlashi, kelajakda qanday yo'ldan borishi, o'zining hayot tarzini qanday axloqiy ma'naviy asoslarga qurishi ham, hech shubhasiz, uning bolalikda qanday o'yinchoqlar bilan oshno bo'lib o'sgani bilan belgilanadi.

Lekin shuni ham xolisona aytish kerakki, yoshlarning tarbiyasiga chuqur ta'sir ko'rsatadigan zamonaviy qahramon obrazi kino ekranlarimizda hali yaratilganicha yo'q. Suratga olinayotgan aksariyat filmlarda kinochilarimizning bugungi kunning haqiqiy manzarasi, uning o'tkir muammolarini chuqur his eta olmasligi, oddiy odamlar hayotidan uzoqlashib qolgani sezilib turadi.

Buning sabablari haqida ko'p gapirish mumkin. Lekin asosiy sabablardan biri shundaki, kinosan'ati sohasida kadrlar tayyorlaydigan oliy o'quv yurtlari ilgari O'zbekistonda umuman mavjud emas edi. Sobiq Markazdagi kino institutlarida ta'lim olgan oz sonli o'zbek rejissyorlari va kinodramaturglari esa, afsuski, milliy ruh, milliy zamindan begona bo'lgan mutaxassislar bo'lib etishar edi va ana shunday holatning salbiy asorati va ta'siri aksariyat kino-ijodkorlarimiz faoliyatida hozirga qadar saqlanib kelmoqda.

SHuning uchun keyingi yillarda milliy kinodramaturg va rejissyorlar tayyorlash dolzarb masala bo'lib turibdi. CHunki, buni ochiqdan olishimiz kerak — professional kino mutaxassislari, xususan, rejisserlar, ssenaristlar tay-yorlaydigan tom ma'nodagi milliy maktab o'zimizda hanuzgacha shakllangani yo'q. Bu ahvolni tubdan o'zgartirish uchun yuksak badiiy mahorat bilan bir qatorda, milliy tafakkur salohiyatiga ega bo'lgan iste'dodli yoshlarni tarbiyalash va ularni qo'llab-quvvatlash masalasiga alohida e'tibor qaratishimiz lozim.

Ayni paytda hayot haqiqati shuni ko'rsatadiki, har qanday taraqqiyot mahsulidan ikki xil maqsadda ezgulik va yovuzlik yo'lida foydalanish mumkin. Agarki bashariyat tarixini, uning tafakkur rivojini tadrijiy ravishda ko'zdan kechiradigan bo'lsak, hayotda insonni kamolotga, yuksak marralarga chorlaydigan ezgu g'oya va ta'limotlar bilan yovuz va zararli g'oyalar o'rtasida azaldan kurash mavjud bo'lib kelganini va bu kurash bugun ham davom etayotganini ko'ramiz. Bugungi kunda zamonaviy axborot maydonidagi harakatlar shu qadar tig'iz, shu qadar tezkorki, endi ilgorigidek, ha, bu voqea bizdan juda olisda yuz beribdi, uning bizga aloqasi yo'q, deb beparvo qarab bo'lmaydi. Ana shunday kayfiyatga berilgan xalq yoki millat taraqqiyotdan yuz yillar orqada qolib ketishi hech gap emas.

Globalashuv jarayonining yana bir o'ziga xos jihati shundan iboratki, hozirgi sharoitda u mafkuraviy ta'sir o'tkazishning nihoyatda o'tkir quroliga aylanib, har xil siyosiy kuchlar va markazlarning manfaatlariga xizmat qilayotganini sog'lom fikrlaydigan har qanday odam, albatta, kuzatishi muqarrar.

Bu haqda gapirganda, men ilgari bildirgan ba'zi fikrlarni takrorlash o'rinli, deb o'ylayman. Ta'bir joiz bo'lsa, aytish mumkinki, bugungi zamonda mafkura poligonlari yadro poligonlaridan ham ko'proq kuchga ega.

Bu masalaning kishini doimo ogoh bo'lishga undovchi tomoni shundaki, agar harbiy, iqtisodiy, siyosiy tazyiq bo'lsa, buni sezish, ko'rish, oldini olish mumkin, ammo mafkuraviy tazyiqni, uning ta'siri va oqibatlarini tezda ilg'ab etish nihoyatda qiyin.

Mana shunday vaziyatda odam o'z mustaqil fikriga, zamonlar sinovidan o'tgan hayotiy-milliy qadriyatlarga, sog'lom negizda shakllangan dunyoqarash va mustahkam irodaga ega bo'lmasa, har turli ma'naviy taxdidlarga, ularning goh oshkora, goh pinhona ko'rinishdagi ta'siriga bardosh berishi amrimahol. Buni kundalik hayotda uchrab turadigan ko'plab voqealar misolida yaqqol kuzatish mumkin va ularning qanday og'ir oqibatlarga olib kelishini uzoq tushuntirib o'tirishning hojati yo'q, deb o'ylayman. O'tgan yillar davomida dunyoda va

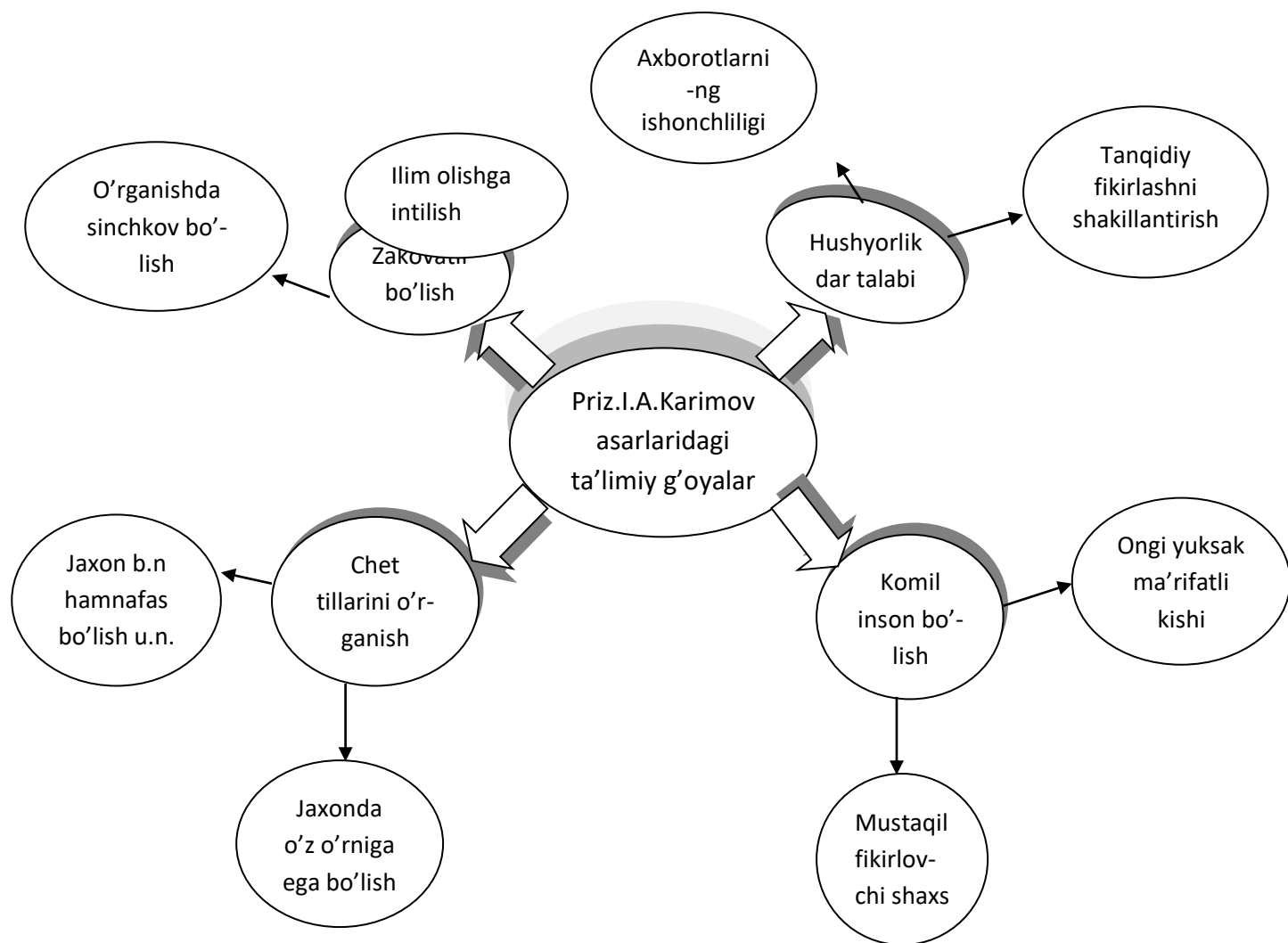
mintaqamizda ro'y bergan, biz bevosita o'z boshimizdan kechirgan voqealar, mafkuraviy jarayonlarning rivoji bu xulosaning to'g'ri ekanini qayta-qayta isbotlamoqda.

Bugungi kunda yoshlarimiz nafaqat o'quv dargoxlarida, balki radio-televidenie, matbuot, Internet kabi vositalar orqali ham rang-barang axborot va ma'lumotlarni olmoqda. Jahon axborot maydoni tobora kengayib borayotgan shunday bir sharoitda bolalarimizning ongini faqat o'rab-chirmab, uni o'qima, buni ko'rma, deb bir tomonlama tarbiya berish, ularning atrofini temir devor bilan o'rab olish, hech shubhasiz, zamonning talabiga ham, bizning ezgu maqsad muddaolarimizga ham to'g'ri kelmaydi. Nega deganda, biz yurtimizda ochiq va erkin demokratik jamiyat qurish vazifasini o'z oldimizga qat'iy maqsad qilib qo'yganmiz va bu yo'ldan hech qachon qaytmaymiz.

Binobarin, biz davlatimiz kelajagini o'z qobig'imizga o'ralib qolgan holda emas, balki umumbashariy va demokratik qadriyatlarni chuqur o'zlashtirgan holda tasavvur etamiz. Biz istiqbolimizni taraqqiy topgan mamlakatlar tajribasidan foydalanib, davlat va jamiyat boshqaruvini erkinlashtirish, inson huquq va erkinliklarini, fikrlar rang-barangligini o'z hayotimizga yanada kengroqjoriy qilishda ko'ramiz.

Biz butun ma'rifatli dunyo, xalqaro hamjamiyat bilan tinch-totuv, erkin va farovon hayot kechirish, o'zaro manfaatli hamkorlik qilish tarafdorimiz. Biz uchun shunday yo'l ma'qul, uning boshqa muqobili yo'q bo'lmaydi xam.

Prezidentimiz I.A.Karimovning asarlaridagi pedagogika fanlarini o'qitishdagi ta'limiy g'oyalardan foydalanish jarayonini klaster shaklida bir biriga bog'lab joylashtirib chiqdim. Pedagogika fanini o'qitish jarayonida talabalarga ushbu klasterdan foydalanish mumkin. Bu klasterda mavzuni yoritish bir muncha osonlashtiradi.

Dars jaryonida o'zaro talabalarga klasterdagi qismlar o'qitiladi ular esa mana shu tushunchalarga o'z fikrlarini aytishadi muloxaza qilib shu paytgacha egallagan bilimlarini mustaxkamlab olishadi.

XULOSA:

Bugungi kunda manashunday globallashuv jarayonida albatta biz yurtboshimizning o'chmas va boqiy ibratli fikirlarni pedagogika fanlarini o'rganish soxalariga targ'ib qilish orqali jamiyatimizda yashovchi barcha yoshlarni ong darajasini oshirishdir.

Respublikamiz mustaqillika erishgandan so'ng ta'lim-tariya soxasida katta o'zgarishlar yuz bradi. Ma'naviyatga bo'lgan talab va extiyoj hozirgi davrda kundan kun kuchayib bormoqda. Bu bejiz emasm, albatta, chunki kelajakda buyuk davlat egasi bo'ladigan komil insonni tarbiyalamasdan, ma'naviy, axloqiy barkamol qilmasdan turib olg'a tomon rivojlanish , mustaqillik muammolarini hal etish mumkin emas.

Mustaqil O'zbekiston oldidagi birinchi qadamdanlardanoq prizdentimiz I.A.Karimovning olib borayotgan davlat siyosatlari barchasi insonparvarlik g'oyalariqa qaratilgan ekanligini uning asarlaridan va amaliy ishlaridan bilamiz, uning asarlaridagi barcha g'oyalari buyuk madaniyatimizni, avlodlarimiz qoldirgan merosni tiklash va uni yuksaltirish ilmiy ta'lim-trbiya tizmini takomillashtirish, uning nazariy amaliy tomonlarini mustaxkamlash kabi ulkan ishlar olib borilmoqda. Buyuk davlat bo'lish uchun jamiyatning har bir azosi kamolotga erishgan, millat esa jaxon xamjamiyatida o'zining yuksak o'rnini egallab madaniyat va ta'lim taraqqiy etishi mumkin.

Pedagogika fanlarini o'qitishda fanlarga yurtboshimizning ma'naviyat va axloqiy tarbiya bilan sug'orilgan asarlarini birga berib borilsa bu juda samarali xisoblanadi ta'limni asl o'zlashtirishdan maqsad nima ekanligini tushunib yetdi to'g'ri yo'l tanlashda turki bo'ladi deb oylayman.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". Toshkent, 2008.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risidagi" qonuni
3. Barkamol avlod-O'zbekiston taraqqiyotning poydevori. T."Sharq" 1998y
4. I.A. Karimov . Ozod va obod vatan erkin va farovon hayot-pirovard maqsadimiz. 8-jild. "O'zbekiston", 2000y
5. I.A. Karimov. Jamiyatimiz mafkurasi xalqni-xalaq, millatni-millat qilishga xizmat etsin. Tafakur, 1998 y , N8 10b
6. Barkamol avlod orzusi. T. "Sharq" 1999y
7. I.A. Karimov. Vatan sajdagoh kabi muqaddasdir. 3-jild. T. "O'zbekiston" 1996y
8. I.A. Karimov. Bizdan obod va ozod vatan qolsin. 2-jild. T. "O'zbekiston" 1996y
9. I.A. Karimov. Ma'naviy yuksalish yo'lida. T. "O'zbekiston" , 1998y
10. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, 2014-y.
11. O'zbekiston Respublikasining "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" Barkamol avlod-O'zbekiston taraqqiyotning poydevori. T."Sharq" 1998y
12. I.A. Karimov "O'zbekistonning o'z istiqloq va taraqqiyot yo'li". T., "O'zbekiston" 1992.
13. I.A. Karimov " O'zbekiston kelajagi buyuk davlat". T "O'zbekiston" 1993.
14. I.A. Karimov "O'zbekiston: milliy istiqloq, iqtisod, siyosat, mafkura". 1-jild. T., "O'zbekiston" 1994.
15. I.A. Karimov "O'zbekiston iqtisodiy isloxlarni chuqurlashtirish yo'lida", T, "O'zbekiston" 1995y
16. I.A. Karimov "Istiqloq va ma'naviyat". T., "O'zbekiston" 1994.
17. I.A. Karimov "Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q" T., "Sharq", 1998
18. Begmatov. A. Ma'naviyat falsafasi yohud I. Karimov asarlarida yangi falsafiy tizimning yaratilishi. T., "Shaeq" 2000.
19. Ma'naviyat yulduzlari. T., 1999y.
20. I.A. Karimov "O'zbekiston buyuk kelajak sari. T., "O'zbekiston" 1998-y
21. I.A. Karimovning "Yangicha fikirlash ishlash davr talabi. 4-jild T., "O'zbekiston" 1997y

22 I.A.Karimovning “Jamiyat mafkurasi xalqni-xalq millatni-millat qilishga xizmat etsin”Tafakur” 1998y, N8, 10b.

